

Anmeldelse:

NATURENS HISTORIE FORTÆLLERE 1-2

1. Fra Platon til Darwin

Redigeret af *Niels Bonde, Jesper Hoffmeyer og Helge Stangerup.*

Gad 1985. 2 bind, hvert med 384 sider, illustreret, samlet pris: 696 kr.

Selv om vi ikke tænker over det til daglig, er det klart, at videnskab, idehistorie og forskerne er uløseligt bundne i et kompliceret samspil gennem tiderne. Med det afsatte sideantal ville det ikke have været muligt at skildre samtlige naturvidenskabelige tanker og deres ophavsmænd, og ideen at skildre *udviklingstanken* fulgte et møde på Københavns Universitet, hvor Peter Wilhelm Lund blev diskuteret.

Danskeren P.W.Lund (1801-1880) var bosat i Brasilien, hvor han i drypstenshuler udgravede knogler fra en rig pattedyrfauna. Hans skæbne er mesterligt fortalt af Stangerup i "Vejen til Lagoa Santa" - godt stof!

Nuvel - for første gang foreligger et samlet værk om udviklingsideen, og redaktionen har kun stillet en betingelse til medarbejderne: værket skulle skrives for 'et alment interesseret publikum'. Det er - og har ikke været nogen let opgave. Historiens videnskabelige rolleliste er meget omfattende, og følgelig kan birollerne kun få en sparsom omtale, mens lederskikkelserne med rette optager meget plads.

Resultatet bliver en noget usædvanlig fremstilling, men i det store hele fortælles gode historier - krydret med tidstypiske illustrationer, desværre i en del tilfælde i en alt for ringe gengivelse, der misklæder bogen.

Til trods for en levende beretningsform er siderne spækket med information - mon ikke flertallet af læsere vil snuppe mindre bidder ad gangen, eller benytte bogen som opslagsværk. I den sammenhæng kan de fyldige litteraturhenvisninger efter hvert kapitel og registre i bind 2 være af stor værdi.

Anmelderen finder, at værket må have bud til alle biologer - ja, alle naturvidenskabsmænd, og hvorfor ikke til mange amatører og andre med interesse for den side af vor fælles kulturarv.

Udviklingen eller evolutionen havde ikke samme mening for Antikkens filosoffer som for Darwin, og derfor kommer bind 1 egentlig vidt omkring i naturhistorien. Med Darwin blev diskussionen i mange henseender mere stringent, og i bind 2 vil læserne få lejlighed til at følge temaet op til i dag. Nøgleord er: neodarwinisme, artsbegrebet, zoologisk adfærdsvidenskab, biologiske synsvinkler på mennesket og samfundet, 'social-darwinisme', 'sociobiologi' og moderne bioteknologi, - det skærper forventningerne.

Valdemar Poulsen

For at give et indtryk af stilen i det nye værk gengives her et par spalter (højre spalte fra side 107 og venstre spalte fra side 108). Bemærk, at gengivelsen er reduceret noget i størrelse (original spaltehøjde er ca. 20 cm).

blev bragt for lyset. På den måde erstatter naturen os historiebogen ...« (18).

Og allervigtigst – under boringen fandt man i de forskellige lag en lang række forstenede – af søpindsvin, blæksprutter, hajer, hvaler, elefanter, søløver, foruden alle mulige træer og planter.

Jeg er også geolog

På sine tidlige italienske rejser i 1680'erne havde Leibniz haft lejlighed til at omgås den danske anatom og geolog Niels Steensen, en af periodens mest geniale og ansete videnskabsmænd. Mødet med Steensen i Firenze overbeviste straks den altid modtagelige Leibniz om, at han også var geolog. Leibniz fulgte Steensen på hans vandringer i Toscana, hvor han indså rigtigheden af Niels Steensens antagelse af de geologiske lag som en afspejling af tidsforløbet (21).

Troens kamp mod videnskaben rev ham op

Niels Steensen

Niels Steensen, hvis undersøgelser blev en af inspirationskilderne for Leibniz' teori om jordens tilblivelse, står i dag som den moderne geologis og palæontologis grundlægger.

Når en anatom ser på sten

Det var netop Steensens træning og erfaring som anatom, der blev udslagsgivende for palæontologien. I 1666, da Steensen i Firenze, hvor han var tilknyttet akademiet, ivrigt arbejdede på sin afhandling om muskellæren, fangede man udenfor Livorno en kæmpemæssig haj. Fra udgravninger havde man længe kendt til et fænomen, man kalder glossopetræ (af latin Glossa, tunge og Petra, sten) – tungesten, og flere forskere havde allerede da formodet, at der var tale om forstenede hjattænder. Hajhovedet, som

Steensen straks sørgede for at få tilsendt, overbeviste ham om, at tungestenene simpelthen ikke kunne være andet end forstenede hjattænder, og analogt kunne han ikke undgå at slutte, at en række andre udgravede dyrelignende former virkelig er forstenede dyr, der engang har levet (22).

Hannibals elefanter

Lidt pudsigt må det vist forekomme i dag, at det netop var Niels Steensen, der foreslog, at de forstenede rester af elefanter, som man fandt i Arno-dalen, stammede fra Hannibals felttog i 3. århundrede f.Kr. Men hvis vi gør os klart, at

22. »Tungesten« (petroglossae), dvs. forstenede hjattænder sammenlignet med nutidigt hajhoved. Fra Steensens Carcharias-traktat.

